

STALLO OG SAMEBRØDRENE SODNO

Kilde: Samisk folkesagn hentet fra Asbjørnsen, P. C., & Grässe, D. (1920). *Eventyr fra fremmede land*. Kristiania: P.F. Steensballes bokhandels eftg.

Der var engang to brødre som hette Sodno, og de eide en stor reinhjord. De hadde en eneste søster, hun hette Lyma, og når brødrene var ute på jakt, måtte Lyma passe og gjete reinene. Flere mil fra brødrene Sodno bodde tre brødre av Stalloslekten sammen med sin mor. En dag da Sodno brødrene var ute på jakt, kom Stallobrødrene og tok Lyma og alle reinene. Men før de fikk henne med seg, så hun sitt snitt til at knyte enden av et trådnøste fast i gammen. Hun lot tråden løpe efter seg der de gikk, og da den ikke rakk lenger, tok hun reintallet som hun hadde gjemt i pesken og lot småklumper falle i rad langs veien, for at brødrene kunne se hvor der var blitt av henne og reinene. Da de kom hjem fra jakten og fant gammen tom, og så at alt var røvet, skjønnte de med én gang at det måtte være Stallofolkene som bodde langt vestenfor, som hadde vært der og tatt med seg søsteren og reinene og plyndret alt, så det ikke var matsmulen igjen i huset. Sodnobrødrene visste ingen annen råd enn å gå etter tråden og reintallet, og så ga de seg straks av sted for å hevne seg på Stallo folket.

Tredje dagen ut på kvelden kom de frem dit hvor Stalloene bodde; men de torde ikke gi seg i kast med dem åpenlyst, de måtte bruke list, og så kløv de opp i et tre ved bekken hvor Stallofolket pleide å hente vand. Ut på kvelden kom søsteren for å hente vann i det klare måneskinnet, og brødrene viftet til henne med luene sine, så hun så skyggen av dem på marken og skjønnte at de var der. Så sa de til henne hvordan hun skulle bære seg ad for at frelse seg selv og reinene og få hevn over Stalloene. «Du vet det,» sa de. «at Stallo ikke smaker maten, men kaster den til hundene, hvis den ikke er renslig laget. Når han har satt gryten over varmen, og kjøttet har kokt en god stund, så skal du trå på enden av et av vedtrærne som ligger under gryten, akkurat som av vanvare, så den heller, og det skvetter kull og aske oppi. Så sier han det ikke er renslig og ber deg ta gryten og bære ut og kaste alt sammen for hundene. Men da bærer du den hit til oss. Vi har ikke smakt mat på tre døgn.»

Søsteren gjorde som brødrene sa, og det gikk som de hadde ventet. Da den eldste Stallo så det kom aske i gryten, sa han til piken at hun skulle bære ut gryten, og slå ut alt sammen for hundene og hente rent vann til ny kokning. Lyma bar kjøttet til brødrene, og de sa hva hun videre skulle gjøre.

«Når du har kokt maten for andre gang, og den eldste Stallobroren har spist, skal du late som du ikke lenger er sint på ham, men som du bryr deg om ham, og så skal du tøve så lenge med ham, at du får ham til å ta av seg jernskjorten han har, og når han har fått av den, skal du lure deg til at sette den så nær varmen at den blir brennende het. Resten skal vi greie selv.»

Lyma gjorde som brødrene ba henne. Den eldste av Stallobrødrene hadde fridd til henne hele tiden; men hun ville ikke ha ham og skydde ham som pesten; men i kveld lot hun som om hun hadde skiftet sinn. Stallo var så glad over det, at hun straks fikk lov til å ta av ham jernskjorten.

Stallo hadde hentet noen reinokser hjem fra marken. De ville han slakte den neste dagen. Han hadde bundet dem tett inntil stueveggen. Nå gikk Sodno brødrene bort til huset, tok tak i hornene på reinoksene og slo dem hardt sammen. Inne i stuen hørte de dette, og det hørtes ut som dyrene holdt på at stange hverandre og strype seg i tømmene. Den eldste av Stalloene hørte det straks og sa til den yngste at han skulle gå ut og skille reinene, så de ikke strypte seg.

Han gikk ut; men han var ikke før kommet utfor døren, før brødrene hugg til ham, så han falt død uten å gi en lyd eller et sukk fra sig. Så begynte Sodnobrødrene at gjøre larm med reinoksene igjen. Da sa Stallo til den andre broren sin: «Gutten rår nok ikke med reinene, du får gå ut og hjelpe ham.» Han gikk også ut; men de hugg ham ned, så han falt uten at gi sukk fra seg, akkurat som den første. Reinoksene holdt på å stanges og larmet enda.

«Det var da artig, at de ikke kan få skilt reinene. Nå får jeg stå opp og gå ut selv,» sa Stallo og ville trekke jernskjorten på seg; men den var så altfor varm at han måtte gå uten jernskjorte. Sodnobrødrene var ikke sikre på, hvilken vei Stallo ville komme ut, enten gjennom gangdøren eller en liten bakdør. Derfor hadde den eldste Sodno stillet sin yngste bror ved bakdøren, for at Stallo ikke skulle unngå dem, om han fant på å krype ut bakveien. Slik gikk det også; for Stallo hadde begynt å ane uråd, da brødrene ble så lenge borte, og han kom krypende ut bakdøren. Dette hørte den eldste Sodnobreten, og han sprang til for å hjelpe bror sin; men da hadde Stallo alt fått dødshugget og reiste seg ikke mer.

Imens lå den gamle Stallokjerringa, mor til de tre brødrene, og sov og visste ikke om noe av det som var hendt. Nå bandt Sodnobrødrene på seg klærne til de to yngste Stallobrødrene og gikk inn; for de ville ha greie på, hvor Stalloene hadde gjemt skattene sine. Da det begynte å lysne om morgenen, gikk den yngste Sodnobreten bort til gamlekjerringa og la hodet i fanget hennes, for at hun skulle lyske ham. Imens fikk han henne til at prate om reinsdyr og reiser og mangt og meget; men rett som det var, for han opp, som om det var noe han med én gang kom til å huske. «Kjære mor, hvor er det sølvet til den eldste bror min ligger gjemt?» sa han. «Og det vet du ikke?» sa gamlekjerringa og undret seg svært over at han ikke visste det. «Nei, jeg er så glemsk,» sa han. «Det ligger jo under dørtreskelen,» sa hun. Så tidde han stille en stund; men om litt spurte han igjen: «Men kjære mor, hvor er sølvet til den mellomste bror min, da?» «Vet du ikke det heller!» sa gamlemor og begynte å bli sint på gutten. «Åå, jeg har glemt det» sa gutten. «Det ligger under huggestabben,» sa kjerringa.

Så tidde han en stund; men om litt spurte han: «Men kjære mor, hvor er mitt eget sølv hen, da?» Da ble gamlemor sint for alvor og grep efter bjerkeriset og ville gi ham over ryggen, for å få ham til å huske. Men Sodno snakket vel med henne, og til slutt fikk han vite at sølvet til den yngste Stallo lå under setet til gamlekjerringa. Nå visste de, hva de ville vite. «Kjære bestemor,» sa Lyma som satt ved skorsteinen, «vet du riktig hvem det er du sitter og snakker med?» «Hva?» sa gamlekjerringa, «det skulle vel aldri være Sodno?» «Jo, ham er det,» sa Lyma.

Gamlekjerringa begynte at lete etter ildrøret sitt, det som hun pleide suge blod med, av dem som hun ville drepe og ofre. Men trollrøret var vekk; for Lyma hadde lurt seg til å legge det på varmen. «Hvor er sugerøret mitt?» skrek kjerringa. «Se der ligger det, bestemor,» sa Lyma og viste henne det i varmen. Stallokjerringa tok det, så gloende det var, satte det for munnen og suget i seg gloende kull og ildmørje med røret, så innvollene hennes brant opp, og hun døde på flekken. Nå grov Sodnobrødrene opp sølvskattene, fant dem alle tre, tok så søsteren og reinene med seg tilbake og reiste østover til sitt eget hjem.